

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на Симона ДЕЯНОВА КАЛЕВА
за присъждане на образователната и научната степен „доктор“
по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки –
Журналистика (Книгоиздаване на ХХI Век)

на тема: „ТВОРЧЕСКИ И БИЗНЕС ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ
ЛИТЕРАТУРЕН АГЕНТ И ИЗДАТЕЛ. РОЛИ, СЮЖЕТИ, ДИАЛОЗИ“

от ПРОФ. Д-Р ВЕСЕЛИНА ЙОРДАНОВА ВЪЛКАНОВА
Ръководител на Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“,
Факултет по журналистика и масова комуникация,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОКТОРАНТА

Симона ДЕЯНОВА КАЛЕВА е зачислена като редовна докторантка в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“ на 15 януари 2014 г. с научен ръководител проф. д-р Алберт Бенбасат. След като е изпълнила дейностите по индивидуален план, положила е успешно изпита по специалността, тя е отчислена с право на защита на 15 януари 2017 г.

На 17 декември 2018 г. Симона Калева успешно аprobира своя дисертационен труд на предварително обсъждане в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“.

Информация за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е с общ обем 253 страници, структуриран в увод, четири глави, заключение, библиография от 75 източници, в това число книги, периодика и онлайн източници на български и английски език, 3 приложения. По темата на дисертацията Симона Калева (както е видно от автореферата) има 6 публикации, от които една под печат, една в сайт на културна институция, две в научни списания (едната не е включена в списъка с публикациите в автореферата), една в професионално списание и една в популярно списание. Докторантката има и участия в 4 научни форума, един от които – международен.

Като вътрешен рецензент и като ръководител на кандидата „Пресжурналистика и книгоиздаване”, където се провежда предварителното обсъждане, трябва да отбележа, че дисертационният труд беше допълнително преработен и редактиран, като докторантката добросъвестно съобрази с мненията и препоръките на рецензентите и колегите, участвали в дискусията.

Авторефератът, приложен към документацията по защитата, е с обем 20 страници и включва описание и оценка на: актуалността на темата; състоянието на изследвания проблем; обекта и предмета на изследването; целите и задачите му; ограниченията; хронологичните рамки; работната хипотеза; методологичната основа на изследването, емпиричната му база; научната новост и практическата значимост на получените резултати; оценка на приносите на дисертационния труд; структура на дисертацията; резюме на дисертационния труд.

Авторефератът е адекватен на дисертацията, отразява по същество структурата, подхода и основните обобщения и отговаря на изискванията за авторефериране на дисертационен труд.

ПРЕЦЕНКА НА АКТУАЛНОСТА НА ПРОБЛЕМА

Дисертационният труд е посветен на актуална и важна тема, която досега е оставала въстризи от изследователския интерес на българската научна общност, занимаваща се с издателския процес на книгата.

Литературната агенция, възникнала в края на XIX век, а наложена в културния живот и в издателския бизнес във втората половина на XX век, остава една съкраща имагинерна фигура за нашата практика, скоро родена и още неясна. Литературната агенция въсъщност е една от най-съществените институции по пътя на професионалната книга, от голямо значение за комуникационния и търговския ѝ успех. С настоящото изследване тази важна институция в съвременната издателска дейност получава едно цялостно изследване, при това направено върху сериозен диахронен и теоретически бекграунд, от друга страна – стъпващо върху солиден емпиричен корпус и не на последно място, върху немалък собствен опит и върху непосредствените наблюдения на авторката. И тя, и научният ръководител заслужават поздравления.

ПРЕЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

За доказване на тезите е избран интердисциплинарен подход, като комплексната методика включва исторически, културологичен, емпиричен и съпоставителен анализ, както и анализи и изследвания, присъщи на науката за масовата комуникация и книгоиздаването.

Докторантката си поставя както научноизследователски, така и практикоприложни цели, като успява да детерминира основни понятия, важни за изследването, да изведе характеристиките и професионалните отговорности на литературния агент, но и да изясни процеси, ситуации,

тенденции в работата му, при това чрез преките участници в дейностите и в светлината на трансформациите в средата под влияние на дигитализацията.

За да изпълни изследователските задачи, които е поела, Симона Калева прави сериозно проучване на предпоставките за появата на фигуранта на литературните агенции в издателския бизнес – само по себе си приносно изследване с обобщенията на ранните проявления и развитието на тази институция. Така върху зададената историческа, правна, културологическа база дисертационният труд разглежда участниците в издателския процес на книгата в динамичната среда и чрез сложните отношения и процеси, които в крайна сметка рефлектират върху качествата на издателския продукт.

В първата глава на дисертацията „**ЛИТЕРАТУРНАТА АГЕНЦИЯ В ХОДА НА ИСТОРИЯТА**“ докторантката се насочва да изследва проблема за авторството в историческа и философска перспектива – от древноримската античност и меценатството – през режима на привилегиите в края на средните векове и началото на Новата европейска история, до първите законодателни идеи, свързани с авторското право в Холандия, Швейцария, Обединеното кралство, САЩ, а оттук и до ранните „договори за обща закрила на правата на авторите“, до първото професионално обединение на автори от различни страни и до Бернската конвенция. Чрез краткия диахронен срез Симона Калева успява синтезирано да изведе предпоставките и законодателните основи на литературните агенции.

Връзката на литературната агенция с автора и авторските права е акцентна и при формулираната дефиниция на термина „литературен агент“, базисна за дисертацията (с.24). Раждането на първите агенции и еволюцията им през десетилетията, разказано чрез емблематични

примери, автори и казуси, предпоставя разбирането за функциите, структурите и характера на институцията, в това число и в българския контекст.

Втората глава „ЛИТЕРАТУРНАТА АГЕНЦИЯ – МЕЖДУ ТЕОРИЯТА И ПРАКТИКАТА“ поставя литературната агенция в културната перспектива на XX век, тук се коментират две херменевтични концепции – диалогичността и историчността по Гадамер и езикът като събитие по Рикъор. Развитието на литературните агенции е видяно през понятия като „традиция и принадлежност“ и „културна дистанция“, а изследването на взаимоотношенията изкуство – културни институции в епохата на модернизма и постмодернизма дава теоретична дълбочина на анализа и в крайна сметка съдейства за изясняване на обекта.

Научно оползотворен е прочитът на Валтер Бенямин в [2.1.3. ТЕХНИКА, АУРА, ИЗКУСТВО: ВАЛТЕР БЕНЯМИН](#), където тезата за техническото възпроизвождество на Бенямин е поставена на „литературното поле“ (с.74), „аурата“ е свързана с авторството, заключено е, че „в епохата на „техническата възпроизвождимост“ на произведенията, посредничеството на литературен агент, е по-нужно от всяко“ (с.75).

След тези кратки философски екскурси дисертацията се фокусира към детериониране на ролите, прави анализ на ролята на пазара в ситуацията на литературното агентство, като включва в изследването проблема за коричния дизайн, извежда механизмите на работата, сред пространни литературни и издателски примери обобщава професионалните роли и компетентности.

Третата глава „ЛИТЕРАТУРНАТА АГЕНЦИЯ ВЪВ ВИРТУАЛНИЯ СВЯТ“ разглежда научния проблем през електронните книги, аудио книги, като посочва перспективи, обобщава трансформациите на „правилата“ и насочването към специфични аудитории. Ценни и същностни аспекти към

изследването по темата дава частта **3.4.1. Аудио издатели и агенти: нови бизнес модели**, анализирани са Влиянието и Взаимодействията между форматите и екстензиите на функциите и ролите на агентите.

В четвъртата глава „**ГЛЕДНИ ТОЧКИ И НИВА НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ – ЕМПИРИЧНО ПРОУЧВАНЕ**“ си поставя за цел „да открои гледните точки и да намери допирните точки в разностранините професионални намерения на агент, подагент и издател“ (с.162), като са разработени три анкетни карти съобразно позициите на респондентите, както и общ въпросник. Така чрез метода на анкетата авторката се стреми да установи как практики са утвърдени. Включването в изследването на професионалисти на различни позиции в издателския бизнес дава на анализа различните гледни точки, а оттук и многообразието на подходи по научния проблем.

Анкетната карта е много добре разработена, като поставя въпроси, чиито отговори обслужват изследователските тези, а обхватът на анкетното проучване – включени са специалисти в издателския бранш и агенти от България, Сърбия, Македония, Босна и Херцеговина, Хърватия, Албания, Румъния, Великобритания, Испания и САЩ, без да претендира за представителност. Всъщност изяснява процеси, взаимоотношения, проблемни полета, при това в различна социална, културна, професионална среда със свои специфики и традиция.

КАЧЕСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В разработката е демонстрирана професионалната рефлексия на докторантката към изследователското поле, което за нея е и поле на практическа работа в областта на авторското право към българска литературна агенция с представителства в няколко балкански страни.

Дисертацията представлява определен принос към изследваната област. Основните констатации са пряко извлечени от практиката и се свързват с нея. Стилът е ясен и стегнат, не се изпада в повторения или свръхцитиране. Библиографията е точна и прецизна. Обемът е оптимален. Частите са логически и смислово свързани. Изследването и тезите са оригинални и авторски, докторантката е демонстрирала високо ниво на критическо мислене към изследвания проблем. Определен превес в дисертацията има емпиричното научно изследване, с ясно заявен приложен ефект.

По типология изследването е комплексно – разгледан е широк спектър проблеми, свързани с обекта, което е обяснено с неразработения научен терен.

ПРЕПОРЪКИ

- В бъдещ труд на авторката изследователската линия на професионалната деонтология – актуален ракурс по темата, търсещ научно осмисляне и анализ, може да бъде допълнена и доразвита.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Със задълбочените анализи върху диахронното и синхронното развитие на литературните агенции и техните функции;
- С детерминирането на феномена „литературен агент“ в цялостно изследване по темата;
- С пространно анализираните взаимоотношения между основните фигури в процеса;

- С пълноценното емпирично проучване по собствена методика, адаптирана към предмета

настоящият дисертационният труд има определен принос в изследванията по обществени комуникации и информационни науки, по книгоиздаване, книгознание, комуникационен мениджмънт.

В дисертацията са демонстрирани широки и задълбочени проучвания по няколко научни дисциплини, изследователска култура и безспорни познания по изследвания терен, които, заедно с изведените по-горе приносни моменти на изследването, ми дават основания **ДА ПРЕПОРЪЧАМ НА УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ДА ПОДКРЕПЯТ ПРИСЪЖДАНЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ПО 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ – КНИГОИЗДАВАНЕ НА ХХI ВЕК НА СИМОНА ДЕЯНОВА КАЛЕВА ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД „ТВОРЧЕСКИ И БИЗНЕС ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЛИТЕРАТУРЕН АГЕНТ И ИЗДАТЕЛ. РОЛИ, СЮЖЕТИ, ДИАЛОЗИ“.**

Проф. г-р Веселина Вълканова

03.02.2019 г.